

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการมีส่วนร่วม เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการนำประเทศเข้าสู่สังคมโลก ในศตวรรษที่ 21 (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2560 : 2) จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดกรอบ ทิศทางและเป้าหมายการผลิตและพัฒนากำลังคนรวมทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์ สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาที่ต้องมีการพัฒนาให้ รองรับความท้าทายที่จะเกิดขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560 : ง - ๓, 93, 100 - 103) ในการบริหารงานวิชาการเป็นงานสำคัญที่สุดของสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ในสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญเนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิด ในสถานศึกษา หากสถานศึกษาซึ่งเป็นองค์กรหลักในการจัดการดำเนินงานด้านวิชาการมีจุดอ่อน หรือข้อบกพร่องจะเป็นสาเหตุให้ประสิทธิภาพของงานวิชาการด้อยลงและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ของงานวิชาการให้ต่ำลงไปด้วยหรืออาจเรียกว่าผลการศึกษาด้อยคุณภาพหรือการศึกษา ไม่ได้มาตรฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องถือเอางานวิชาการมาเป็นสำคัญเพราะในปัจจุบัน การจัดการศึกษาทุกระดับประสบปัญหาสำคัญคือผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ หลักสูตรมีสาระเนื้อหาแน่นเกินไป เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังไม่ได้รับการอบรม ให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงาน ทำให้ขาดทักษะ ในการบริหารและการจัดการด้านการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 25 - 26, 2553 : ม.ป.ป.)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 ภายใต้การกำกับดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ทำให้ทราบว่า การบริหาร งานวิชาการหรืองานวิชาการเป็นสิ่งที่หน่วยงานให้ความสำคัญและให้การสนับสนุน ผลักดัน อย่างต่อเนื่องส่งผลไปยัง โรงเรียนทั้ง 114 แห่ง ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญ เพื่อมุ่งเน้น พัฒนาตามภารกิจที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด ดังวิสัยทัศน์ที่ว่า "คุณธรรมนำสังคมแห่งการเรียนรู้ สู่อุทิศคุณภาพผู้เรียน และชีวิตอย่างสมดุล รักษาระยะของ บนวิถีประชาคมโลก" เป็นการเน้น การจัดการศึกษาที่บูรณาการเรื่องคุณธรรมจริยธรรมไว้ในหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้

โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เป็นไปตามมาตรฐานตัวชี้วัดทุกระดับ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงของ ยุคโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงของโลกโดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน และดังพันธกิจข้อที่ 2 และ 3 ที่กล่าวว่า พัฒนาผู้เรียน ให้มีความสามารถความเป็นเลิศทางวิชาการเพื่อสร้าง จิตความสามารถในการแข่งขันและพัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตร และคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยะของเขต 1 ได้ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในพบว่ามีจุดอ่อนที่ยังต้องได้รับการปรับปรุง คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด จากการรายงานผลอัตราค่าจ้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของเขต 1 ปีงบประมาณ 2563 (2564 : 1 - 14) มีอัตราการย้ายในรอบปีค่อนข้างสูง ครูและบุคลากร ทางการศึกษามากกว่าร้อยละ 50 มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ปีงบประมาณ 2564 มีอัตราว่างจำนวน 103 อัตรา อัตราการย้ายจำนวน 135 อัตรา คิดเป็นร้อยละ 5.90 ทำให้โรงเรียน มีครูและบุคลากร ทางการศึกษาน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ขาดแคลนวิชาเอก รวมถึงภาระงานสอนของครูมีจำนวนมาก และสอนควบรวมในหลายรายวิชา ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนน้อยกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังและ บุคลากรทางการศึกษาบางส่วนปฏิบัติงานบนพื้นฐานของข้าราชการที่ดีได้น้อยกว่ามาตรฐาน ที่ตั้งไว้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของเขต 1. ออนไลน์. 2563)

สังคมไทยมีความคุ้นเคยกับพระพุทธศาสนาทั้งในด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทย ได้ผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาตลอดเวลา ยาวนานจนทำให้เกิดการปรับตัวเข้าหากัน และสนองความต้องการของกันและกัน ตลอดจน ผสมคลุกเคล้ากับความเชื่อถือและข้อปฏิบัติทำให้เกิดมีระบบความเชื่อ และความประพฤติปฏิบัติ โดย พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต. 2543 : 9 - 10) ได้สรุปอิทธิพลของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย หลายประการ ซึ่งมีสิ่งที่สอดคล้องกับงานบริหาร คือ เป็นหลักประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เป็นหลักที่ใช้ในการปกครอง เช่น ระบอบประชาธิปไตยหรือการยึดธรรมมาธิปไตยเป็นหลักรวบรวม ศูนย์จิตใจให้มีความรักสามัคคีในหมู่คณะ เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย เป็นหลักคำสอน สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของคนไทยที่รักความเป็นอิสระเสรี และเป็นหลักนำทางในการพัฒนา ชาติไทย จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 หลักแห่งคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายหรือหนทาง แห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ความถูกต้อง และการเข้าถึงประโยชน์สุข (สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. 2559 : 235) มาช่วยในการบริหารจัดการด้านการบริหารงานวิชาการของครูและบุคลากร ทางการศึกษาไปสู่ความสำเร็จ อันประกอบด้วย 1) ฉันทะ คือ ความพอใจในงาน ความรัก ความชอบ

ในงานที่ต้องการที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ 2) วิริยะ คือ มีความพากเพียรในงาน มุ่งมั่น ทุ่มเท ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้งานที่ทำบรรลุผล 3) จิตตะ คือ ใจจดจ่ออยู่กับงาน ไม่ปล่อยจิตให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย เอาใจใส่ในงานที่ได้รับผิดชอบ อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ และ 4) วิมังสา คือ การใช้ปัญญาในพิจารณา ไตร่ตรอง ในสิ่งที่กระทำ วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์และพัฒนา ตั้งแต่เริ่มวางแผนตลอดจนวัดผลสำเร็จของงานที่ทำนั่นเอง อันจะเป็นหนทางนำไปสู่การพัฒนาทักษะในการทำงานของตนเองหรือผู้อื่นให้ดีขึ้นเจริญขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของ องค์การอันจะทำให้ตนเองผู้อื่นและองค์การเกิดความสุขและเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป สอดคล้องกับ เกียรติศักดิ์ สาสุทธิ และวิระวัฒน์ อุทัยรัตน์ (2562 : 82 - 83) ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พระครูโกศลพัฒนาภรณ์ (รัชพล ปภสฺสโร) (2560 : 160 - 163) ทำการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ วิวัฒน์ชัย ศรีจันทร์ และคณะ (2562 : 63 - 64) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล สำหรับโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา และโสภณ บัวจันทร์ (2562 : 32 - 33) ทำการวิจัยเรื่อง การนำหลักอิทธิบาทธรรมไปประยุกต์ใช้ในการเรียนของนิสิต วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี จากการศึกษาผลการวิจัยดังกล่าวทำให้ทราบว่า การบริหารงาน โดยนำหลักธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทำให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานเพิ่มมากขึ้น แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นและศึกษาความสำคัญของหลักอิทธิบาท 4 ที่ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ที่สามารถพัฒนาพร้อมทั้งส่งเสริมการบริหารงานด้านงานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 ที่มีวิสัยทัศน์ว่า “คุณธรรมนำสังคมแห่งการเรียนรู้ คู่คุณภาพผู้เรียนและชีวิตอย่างสมดุล รักษาระบบบวรวิถีประชาคมโลก” การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการจึงเป็นอีกแนวทางที่จะดำเนินงานวิชาการให้ประสบผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้พร้อมก้าวสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1
4. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1
5. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนาและสนับสนุนต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูและบุคลากรทางการศึกษา อีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของเขต 1 เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายและประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของเขต 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,621 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของเขต 1. ออนไลน์. 2564)
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 338 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

โดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่มอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้สถานที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม หลังจากนั้นคัดเลือกครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. **ตัวแปรพยากรณ์** ได้แก่ การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 มี 4 ด้าน ดังนี้

- 1.1 ฉันทะ ความพอใจในงาน
- 1.2 วิริยะ ความไม่ย่อท้อในงาน
- 1.3 จิตตะ ความจดจ่อในงาน
- 1.4 วิมังสา ความพินิจพิจารณาในงาน

2. **ตัวแปรเกณฑ์** ได้แก่ การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 มี 5 ด้านดังนี้

- 2.1 การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา
- 2.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 2.3 การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
- 2.4 การแนะแนว
- 2.5 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา

ส่วนที่ 2 การศึกษาเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเพื่อนำเสนอแนวทางการการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นการเลือกแบบเจาะจงโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1 เป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อย่างน้อย 2 ปี และเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาหรือหน่วยงานการศึกษา อย่างน้อย 2 ปี จำนวน 5 คน และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 เป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อย่างน้อย 2 ปี และเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาหรือหน่วยงานการศึกษา อย่างน้อย 2 ปี จำนวน 9 คน โดยไม่ซ้ำกับกลุ่มสัมมนาเชิงลึก

นิยามศัพท์

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 หมายถึง การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ กระบวนการบริหารงาน และดำเนินกิจกรรมที่สำคัญต่าง ๆ ในสถานศึกษา เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ของสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะ กระบวนการ มีทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียน มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ ก้าวทันเทคโนโลยี มีความเป็นผู้นำ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพ อีกทั้งเป็นเครื่องบ่งชี้แห่งความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และแสดงถึงความสามารถ วิริยะ อุทิศหาประสิทธิภาพของผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา หมายถึง เครื่องมือสำคัญที่ครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ใช้กำหนดแนวทางจัดการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง และสังคมได้ หลักสูตรจึงจำเป็นต้องปรับปรุง พัฒนา และมีการประเมินหลักสูตรให้มีความเหมาะสม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ และสังคมอยู่เสมอ รวมทั้งส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษานำหลักสูตรไปใช้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ทักษะด้านความร่วมมือ (Collaboration) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในงานด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาจะต้องมีทักษะด้านความร่วมมือในการทำงานเพื่อให้เกิดมรรคผลในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อบริบทของการศึกษาต่อไป

2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินงานส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา นำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ควบคู่กับการปรับประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปผสมผสานกับการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา ซึ่งกระตุ้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 เกิดทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์

(Creativity) ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และจัดอบรมพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาตามระเบียบ ข้อกฎหมาย และแนวทางปฏิบัติ โดยยึดความถูกต้องตามแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน และเป็นไปในทิศทางเดียวกันของสถานศึกษา สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศในการจัดทำ พัฒนา จัดระบบสารสนเทศ การเทียบโอนผลการเรียน เอกสารหลักฐานการศึกษา ตามระเบียบการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษา ซึ่งครูและบุคลากรทางการศึกษาลังกักสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 จะต้องมีทักษะด้านความสามารถในการอ่าน (Reading) ความสามารถในการเขียน (Writing) ความสามารถในการคำนวณ (Arithmetic)

4. ด้านการแนะแนว หมายถึง กระบวนการที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจได้ถูกต้อง สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนตามความเหมาะสมและความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้เต็มศักยภาพ สอดคล้องกับทักษะด้านการสื่อสาร (Communication) ที่ครูและบุคลากรทางการศึกษา ลังกักสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 จำเป็นต้องใช้ในการแนะแนว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน

5. ด้านการพัฒนาสื่อและใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา และคุณสมบัติของผู้เรียนตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ครู และบุคลากรทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดอบรมพัฒนาสื่อทุกภาคเรียน ส่งเสริมให้มีการประกวดสื่อและนวัตกรรมดีเด่นของสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาและกระตุ้นให้ครู และบุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนา และทันต่อเทคโนโลยี

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 หมายถึง การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 4 ประการ ประกอบด้วย ฉันทะ คือ หลักความพอใจ วิริยะ คือ หลักความไม่ย่อท้อ จิตตะ คือ หลักความจดจ่อ วิมังสา คือ หลักพิจารณาปรับใช้และเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดประโยชน์ทำให้ประสบผลสำเร็จในการทำงานได้ตามความมุ่งหวัง ดังนี้

1. ฉันทะ หมายถึง ความพอใจในงาน ความปรารถนาเพื่อที่จะทำงานนั้นให้ดีที่สุด ด้วยการรักในงานของตน ชอบในงานของตน มีความเต็มใจในขณะที่ทำงาน เพื่อให้งานหรือสิ่งที่ทำบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมทั้งการกระทำในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. วิริยะ หมายถึง ความไม่ย่อท้อในงาน ความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้น มีความกล้า แน่วแน่ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้า

อดทนต่อความยากลำบากจนกว่าจะสำเร็จ วิริยะมาคู่กับความอดทนอดกลั้น เป็นความรู้สึกละไม่ย่อท้อต่อปัญหาและมีความหวังที่จะเอาชนะอุปสรรค

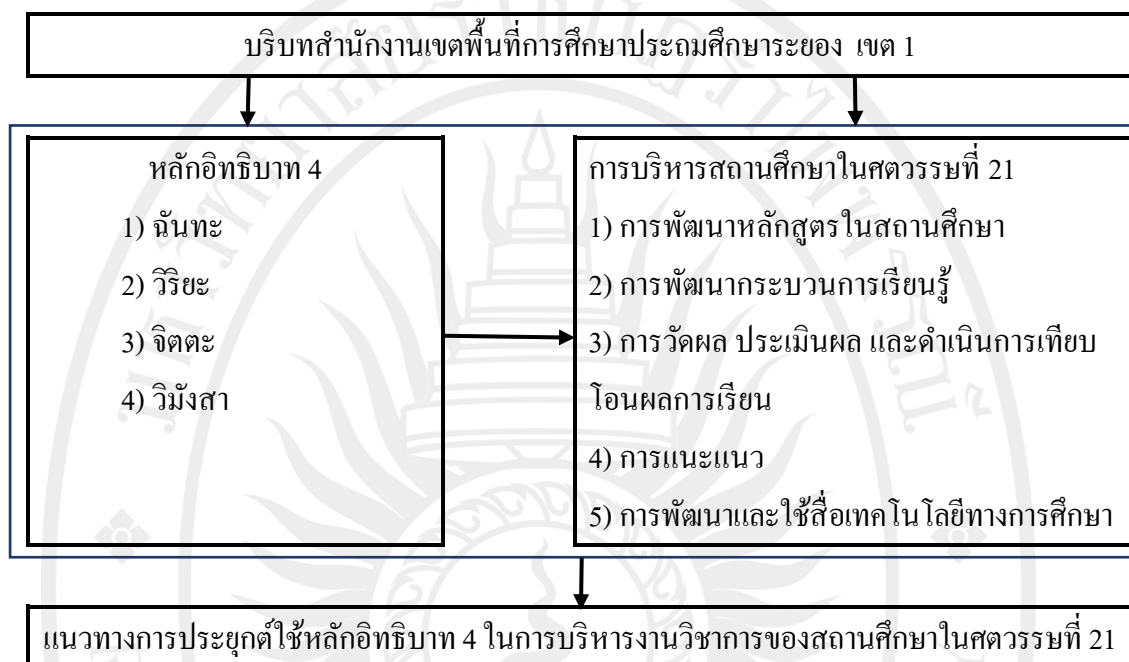
3. จิตตะ หมายถึง ความจดจ่อในงาน การเอาจิตฝึกฝนใจในสิ่งที่ทำ ใจที่จดจ่อเป็นสมาธิในขณะที่ทำงาน มุ่งมั่นแน่วแน่ในการทำงาน และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ทำงานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ เมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็จะเกิดความรอบคอบตามความรอบคอบนอกจากจะดำรงอยู่คู่กับความรอบรู้แล้ว ยังต้องอาศัยความตั้งมั่นเป็นเครื่องเตือนสติถึงจะสามารถใช้จิตของเราพินิจพิจารณาและตรึกตรองในเนื้อแท้ของสิ่งต่าง ๆ นั้นได้อย่างเหมาะสม

4. วิมังสา หมายถึง ความพินิจพิจารณาในงาน การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมา หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา วิเคราะห์ ไคร่ครวญ อันเกิดจากการมีใจรัก (ฉันทะ) แล้วทำด้วยความมุ่งมั่น (วิริยะ) อย่างใจจดใจจ่อและรับผิดชอบ (จิตตะ) โดยใช้วิจรรย์ญาณอย่างรอบรู้และรอบคอบ จึงนำไปสู่การทบทวนตัวเอง และทบทวนองค์กรหรือทบทวนขบวนการตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่อง ข้อบกพร่องในสิ่งที่ทำ แก้ไขปรับปรุงและพัฒนางานด้วยสติปัญญา เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไปของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2546 : 160), ฐาปนนา บุญหล้า (2558 : 227), พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2551 : 39) และพระมหาภูษิตชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี) (2551 : 92) พบว่าเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนางาน กล่าวคือ หลักอิทธิบาท คือ หนทางหรือแนวทางสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ฉันทะ 2) วิริยะ 3) จิตตะ และ 4) วิมังสา และผู้วิจัยได้วิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากเกตุกนก สวดยักษ์ขาว และวรกาญจน์ สุขสดเขียว (2562), ชัยวัฒน์ สมเกียรติประยูร และคณะ (2562), นิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ (2563), พระคำใส จันทะลาด และคณะ (2562), พระครูสุภัทรพรหมคุณ (เจริญ คำประเสริฐ) (2563), วิวัฒน์ชัย ศรีจันทร์ และคณะ (2562), สุกัญญา โพธิ์ทอง (2562), สุภาพรณ พิลาดรัมย์ และคณะ (2558), สุกัก ตรังรัตนจิต และถัดดา ผลวัฒน์นะ (2562), อณิษฐา เอี่ยมและคณะ (2562), พระมหาธราธิป วรวิชัย (วรสายัณห์) (2560) และกัญญลักษณ์ จันทร์วิบูลย์ (2560) ด้านที่มีความถี่ 8-13 ประกอบด้วย 5 ด้าน 1) การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา 2) การพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) การแนะแนว และ 5) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1
2. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี